

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

3. Η συλλογή των συνδεδεμένων ομιλιών - Σχόλια
(3. Saṃyutta Nikāya - Aṭṭhakathā)

1. Σχόλια για το βιβλίο με τους στίχους (1. Sagāthāvagga-
aṭṭhakathā)

3. Συνδεδεμένες ομιλίες με τον βασιλιά της Κόσσαλα
(3. Kosala-saṃyuttaṃ)

PaliVerse

3. Η συλλογή των συνδεδεμένων ομιλιών - Σχόλια

1. Σχόλια για το βιβλίο με τους στίχους

3. Kosalasamyuttaṃ

1. Paṭhamavaggo

1. Daharasuttavaṇṇanā

112. Kosalasamyuttassa paṭhame bhagavatā saddhiṃ sammodīti yathā khamanīyādīni pucchanto bhagavā tena, evaṃ sopi bhagavatā saddhiṃ samappavattamodo ahoṣi. Sītodakaṃ viya uṇhodakena sammoditaṃ ekībhāvaṃ agamāsi. Yāya ca - “kacci, bho gotama, khamanīyaṃ, kacci yāpanīyaṃ, kacci bhoṭo ca gotamassa sāvakānañca appābādhaṃ appātañkaṃ lahuṭṭhānaṃ balaṃ phāsuvihāro”tiādikāya kathāya sammodi, taṃ pītipāmojjasañkhātasammodajananato sammodituṃ yuttabhāvato ca sammodanīyaṃ, atthabyañjanamadhuratāya cirampi kālāṃ sāretuṃ nīrantaraṃ pavattetuṃ araharūpato saritabbabhāvato ca sārāṇīyaṃ. Suyyamānasukhato ca sammodanīyaṃ, anussariyamānasukhato sārāṇīyaṃ. Tathā byañjanaparisuddhatāya sammodanīyaṃ, atthaparisuddhatāya sārāṇīyanti evaṃ anekehi pariyāyehi sammodanīyaṃ kathaṃ sārāṇīyaṃ vītisāretvā pariyosāpetvā niṭṭhapetvā ito pubbe tathāgatassa adiṭṭhattā guṇāguṇavasena gambhīrabhāvaṃ vā uttānabhāvaṃ vā ajānanto ekamantaṃ nisīdi, ekamantaṃ nisinno kho yaṃ ovaṭṭikasāraṃ katvā āgato lokanissaraṇabhavokkantipaṇhaṃ satthu sammāsambuddhataṃ pucchituṃ bhavampi notiādīmāha.

Tattha bhavampīti pi-kāro sampiṇḍanatthe nipāto, tena ca cha satthāre sampiṇḍeti. Yathā pūraṇādayo “sammāsambuddhamhā”ti paṭijānanti, evaṃ bhavampi nu paṭijānātīti attho. Idaṃ pana rājā na attano laddhiyā, loke mahājanena gahitapaṭiññāvasena pucchatī. Atha bhagavā buddhasīhanādaṃ nadanto yaṃ hi taṃ mahārājātiādīmāha. Tattha ahaṃ hi mahārājāti anuttaraṃ sabbasetṭhaṃ sabbaññutaññāṇasañkhātaṃ sammāsambodhiṃ ahaṃ abhisambuddhoti attho. Samaṇabrāhmaṇāti pabbajjūpagamanena samaṇā, jātivasena brāhmaṇā. Saṅghinotiādīsu pabbajitasamūhasaṃkhāto saṅgho etesaṃ atthīti saṅghino. Sveva gaṇo etesaṃ atthīti gaṇino. Ācārasikkhāpanavasena tassa gaṇassa ācariyāti gaṇācariyā. Ñātāti paññātā pākaṭā. “Appicchā santuṭṭhā appicchatāya vatthampi na nivāsentī”ti evaṃ samuggato yaso etesaṃ atthīti yasassino. Tīthakarāti laddhikarā. Sādhusammatāti “santo sappurisā”ti evaṃ sammatā. Bahujanassāti assutavato andhabālaputhujjanassa. Pūraṇotiādīni tesāṃ nāmagottāni. Pūraṇoti hi nāmameva. Tathā, makkhalīti. So pana gosālāya jātattā gosālotti vutto. Nāṭaputtoti nāṭassa putto. Belaṭṭhaputtoti belaṭṭhassa putto. Kaccāyanoti pakudhassa gottaṃ. Kesakambalassa dhāraṇato ajito kesakambalotti vutto.

Tepi mayāti kappakolāhalaṃ buddhakolāhalaṃ cakkavattikolāhalanti tīṇi kolāhalāni. Tattha “vassasatasahassamatthake kappuṭṭhānaṃ bhavissatī”ti kappakolāhalaṃ nāma hoti - “ito vassasatasahassamatthake loko vinassissati, mettaṃ mārisā, bhāvetha, karuṇaṃ muditaṃ upekkha”nti manussappathe devatā ghosentiyo

vicaranti. “Vassasahassamatthake pana buddho uppajjissatī”ti buddhakolāhalaṃ nāma hoti - “ito vassasahassamatthake buddho uppajjitvā dhammānuddhammapaṭipadaṃ paṭipannena saṅgharatanena parivārīto dhammaṃ desento vicarissatī”ti devatā ugghosenti. “Vassasatamatthake pana cakkavattī uppajjissatī”ti cakkavattikolāhalaṃ nāma hoti - “ito vassasatamatthake sattaratanasampanno catuddīpissaro sahassa puttaparivāro vehāsaṅgamo cakkavattirājā uppajjissatī”ti devatā ugghosenti.

Imesu tīsu kolāhalesu ime cha satthāro buddhakolāhalaṃ sutvā ācariye payirupāsītvā cintāmāṇivijjādīni uggaṇhitvā - “mayāṃ buddhamhā”ti paṭiññaṃ katvā mahājanaparivutā janapadaṃ vicarantā anupubbena sāvatthiyaṃ pattā. Tesāṃ upaṭṭhākā rājānaṃ upasaṅkamitvā, “mahārāja, pūraṇo kassapo...pe... ajito kesakambalo buddho kira sabbaññū kirā”ti ārocesuṃ. Rājā “tumheva ne nimantetvā ānethā”ti āha. Te gantvā tehi, “rājā vo nimanteti. Rañño gehe bhikkhaṃ gaṇhathā”ti vuttā gantuṃ na ussahanti, punappunaṃ vuccamānā upaṭṭhākānaṃ cittānurakkhaṇatthāya adhvāsetvā sabbe ekatova agamaṃsu. Rājā āsanāni paññāpetvā “nisīdantū”ti āha. Nigguṇānaṃ attabhāve rājusmā nāma pharati, te mahārahesu āsanesu nisīdituṃ asakkontā phalakesu ceva bhūmīyaṃ ca nisīdiṃsu.

Rājā “ettakeneva natthi tesāṃ anto sukkadhammo”ti vatvā āhāraṃ adatvāva tālato patitaṃ muggarena pothento viya “tumhe buddhā, na buddhā”ti pañhaṃ pucchi. Te cintayīṃsu - “sace ‘buddhamhā’ti vakkhāma, rājā buddhavisaye pañhaṃ pucchitvā kathetuṃ asakkonte ‘tumhe mayāṃ buddhāti mahājanaṃ vañcetvā āhiṇḍathā’ti jivhampi chindāpeyya, aññampi anatthaṃ kareyyā”ti sakapaṭiññāya eva ‘na mayāṃ buddhā’ti vadīṃsu. Atha ne rājā gehato nikaḍḍhāpesi. Te rājagharato nikkhante upaṭṭhākā pucchīṃsu - “kiṃ ācariyā rājā tumhe pañhaṃ pucchitvā sakkārasammānaṃ akāsī”ti? Rājā “buddhā tumhe”ti pucchi, tato mayāṃ - “sace ayaṃ rājā buddhavisaye pañhaṃ kathiyamānaṃ ajānanto amhesu manaṃ padossati, bahuṃ apuññaṃ pasavissatī”ti rañño anukampāya ‘na mayāṃ buddhā’ti vadimhā, mayāṃ pana buddhā eva, amhākaṃ buddhabhāvo, udakena dhovītvāpi harituṃ na sakkāti. Iti bahiddhā ‘buddhamhā’ti āhaṃsu - rañño santike ‘na mayāṃ buddhā’ti vadīṃsūti, idaṃ gahetvā rājā evamāha. Tattha kiṃ pana bhavaṃ gotamo daharo ceva jātiyā, navo ca pabbajjāyāti idaṃ attano paṭiññaṃ gahetvā vadati. Tattha kinti paṭikkhepavacanaṃ. Ete jātimahallakā ca cirapabbajitā ca “buddhamhā”ti na paṭijānanti, bhavaṃ gotamo jātiyā ca daharo pabbajjāya ca navo kiṃ paṭijānāti? Mā paṭijānāhīti attho.

Na uññātabbāti na avajānītabbā. Na paribhotabbāti na paribhavītabbā. Katame cattāroti kathetukamyatāpucchā. Khattiyoti rājakumāro. Urugoti āsīvisi. Aggīti aggiyeva. Bhikkhūti imasmīṃ pana pade desanākusalatāya attānaṃ abbhantaraṃ katvā sīlavantaṃ pabbajitaṃ dasseti. Ettha ca daharaṃ rājakumāraṃ disvā, ukkamitvā maggaṃ adento, pārupanaṃ anapanento, nisinnāsanato anuṭṭhahanto, hatthipīṭṭhādīhi anotaranto, heṭṭhā katvā maññanavasena aññampi evarūpaṃ anācāraṃ karonto khattiyaṃ avajānāti nāma. “Bhaddako vatāyaṃ rājakumāro, mahākaṇḍo mahodaro - kiṃ nāma yaṃkiñci corūpaddavaṃ vūpasametūṃ yattha katthaci ṭhāne rajjaṃ anusāsituṃ sakkhissatī”tiādīni vadanto paribhoti nāma. Añjanisālākamattampi āsīvisapotakaṃ kaṇṇādīsu piḷandhanto aṅgulimpi jivhampi ḍaṃsāpento uragaṃ avajānāti nāma. “Bhaddako vatāyaṃ āsīvisi udakadeḍḍubho viya kiṃ nāma kiñcīdeva ḍaṃsītuṃ kassacīdeva kāye viṣaṃ pharituṃ

sakkhissatī”tiādīni vadanto paribhoti nāma. Khajjopanakamattampi aggim gahetvā hatthena kīlanto bhaṇḍukkhalikāya khipanto cūlāya vā sayanapiṭṭhasātakapasibbakādīsu vā ṭhapento aggim avajānāti nāma. “Bhaddako vatāyaṃ aggi kataraṃ nu kho yāgubhattaṃ pacissati, kataraṃ macchamaṃsaṃ, kassa sītaṃ vinodessatī”tiādīni vadanto paribhoti nāma. Daharasāmaṇerampi pana disvā ukkamitvā maggaṃ adentoti rājakumāre vuttaṃ anācāraṃ karonto bhikkhuṃ avajānāti nāma. “Bhaddako vatāyaṃ sāmaṇero mahākaṇṭho mahodaro yaṃkiñci buddhavacanaṃ uggahetuṃ yaṃkiñci araṇṇaṃ ajjhogāhetvā vasituṃ sakkhissati, saṅghattherakāle manāpo bhavissatī”tiādīni vadanto paribhoti nāma. Taṃ sabbampi na kātabbanti dassento na uññātabbo na paribhotabboti āha.

Etadavocāti etaṃ gāthābandhaṃ avoca. Gāthā ca nāmetā tadatthadīpanāpi honti visesatthadīpanāpi, tatrimā tadatthampi visesatthampi dīpentiyeva. Tattha khattiyanti khattānaṃ adhipatiṃ. Vuttañhetuṃ “khattānaṃ adhipatīti kho, vāseṭṭha, ‘khattiyo khattiyo’tveva dutiyaṃ akkharaṃ upanibbatta”nti. Jātisampannanti tāyeva khattiyajātiyā jātisampannaṃ. Abhijātanti tīṇi kulāni atikkamitvā jātaṃ.

Ṭhānaṃ hīti kāraṇaṃ vijjati. Manujindoti manussajetṭhako. Rājadaṇḍenāti rañño uddhaṭadaṇḍena, so appako nāma na hoti, dasasahassavīsatisahassappamaṇo hotiyeva. Tasmim pakkamate bhusanti tasmim puggale balavaupakkamaṃ upakkamati. Rakkhaṃ jīvitamattanoti attano jīvitaṃ rakkhamāno taṃ khattiyaṃ parivajjeyya na ghaṭṭeyya.

Uccāvacehīti nānāvidhehi. Vaṇṇehīti saṇṭhānehi. Yena yena hi vaṇṇena caranto gocaraṃ labhati, yadi sappavaṇṇena, yadi deḍḍubhavaṇṇena, yadi dhamanivaṇṇena, antamaso kalandakavaṇṇenapi caratiyeva. Āsajjāti patvā. Bālanti yena bālena ghaṭṭito, taṃ bālaṃ naraṃ vā nāriṃ vā ḍaṃseyya.

Pahūtabhakkhanti bahubhakkhaṃ. Aggissa hi abhakkhaṃ nāma natthi. Jālinanti jālavantaṃ. Pāvakanti aggim. Pāvagantipi pāṭho. Kaṇhavattaninti vattanīti maggo, agginā gatamaggo kaṇho hoti kāḷako, tasmā “kaṇhavattanī”ti vuccati.

Mahā hutvānāti mahanto hutvā. Aggi hi ekadā yāvabrahmalokappamāṇopi hoti. Jāyanti tattha pārohāti tattha agginā daḍḍhavane pārohā jāyanti. Pārohāti tiṇarukkhaḍayo vuccanti. Te hi agginā daḍḍhaṭṭhāne mūlamattepi avasiṭṭhe pādato rohanti jāyanti vaḍḍhanti, tasmā “pārohā”ti vuccanti. Puna rohanatthena vā pārohā. Ahorattānamaccayeti rattindivānaṃ atikkame. Nidāghepi deve vuṭṭhamatte jāyanti.

Bhikkhu ḍahati tejasāti ettha akkosantaṃ paccakkosanto bhaṇḍantaṃ paṭibhaṇḍanto paharantaṃ paṭipaharanto bhikkhu nāma kiñci bhikkhutejasā ḍahituṃ na sakkoti. Yo pana akkosantaṃ na paccakkosati, bhaṇḍantaṃ na paṭibhaṇḍati. Paharantaṃ na paṭipaharati, tasmim vipphaṇḍanno tassa sīlatejena ḍayhati. Tenevetam vuttaṃ. Na tassa puttā pasavoti tassa puttadhītaropi gomahiṃsakukkuṭasūkarādayo pasavopi na bhavanti, vinassantīti attho. Dāyādā vindare dhananti tassa dāyādāpi dhaṇaṃ na vindanti. Tālāvatthū bhavanti teti te bhikkhutejasā daḍḍhā vatthumattāvasiṭṭho matthakacchinnatālo viya bhavanti, puttadhītādivasena na vaḍḍhantīti attho.

Tasmāti yasmā samaṇatejena daḍḍhā matthakacchinnatālo viya aviruḷhidhammā bhavanti, tasmā. Sammadeva samācareti sammā samācareyya. Sammā samācarantena pana kiṃ kātabbanti? Khattiyaṃ tāva nissāya laddhabbaṃ gāmanigamayānavāhanādiānisaṃsaṃ, uragaṃ nissāya tassa kīlāpanena

laddhabbam vatthahiraññasuvaṇṇādīānisamsam aggiṃ nissāya tassānubhāvena pattabbam yāgubhattapacanasītavinodanādīānisamsam, bhikkhum nissāya tassa vasena pattabbam asutasavanasutapariyodapana-saggamaggādhiḡamādīānisamsam sampassamānena “ete nissāya pubbe vuttappakāro ādīnavo atthi. Kiṃ imehi”ti? Na sabbaso pahātabbā. Issariyatthikena pana vuttappakāram avajānanañca paribhavanañca akatvā pubbuṭṭhāyipacchānipātītādīhi upāyehi khattiyakumāro tosetabbo, evaṃ tato issariyam adhigamissati. Ahituṇḍikena urage vissāsam akatvā nāgavijjam parivattetvā ajapadena daṇḍena gīvāya gahetvā visaharena mūlena dāṭhā dhovitvā pelāyam pakkipitvā kīlāpentena caritabbam. Evaṃ taṃ nissāya ghāsacchādanādīni labhissati. Yāgupacanādīni kattukāmena aggiṃ vissāsenā bhaṇḍukhalikādīsū apakkipitvā hatthehi anāmasantena gomayacuṇṇādīhi jāletvā yāgupacanādīni kattabbāni, evaṃ taṃ nissāya ānisamsam labhissati. Asutasavanādīni patthayantenapi bhikkhum ativissāsenā vejjakammanavakammādīsū ayojetvā catūhi paccayehi sakkaccaṃ upaṭṭhātabbo, evaṃ taṃ nissāya asutapubbam buddhavacanaṃ asutapubbam pañhāvinicchayaṃ diṭṭhadhammikasamparāyikaṃ atthaṃ tisso kulasampattiyo cha kāmasaggāni nava ca brahmaloke patvā amatamahānibbānadassanampi labhissatīti imamattaṃ sandhāya sammadeva samācāreti āha.

Etadavocāti dhammadesanaṃ sutvā pasanno pasādaṃ āvikaronto etaṃ “abhikkanta”ntiādivacanaṃ avoca. Tattha abhikkantanti abhikantaṃ atītiṭṭhaṃ atīmanāpaṃ, atisundaranti attho. Ettha ekena abhikkantasaddena desanaṃ thometi “abhikkantaṃ, bhante, yadidaṃ bhagavato dhammadesanā”ti. Ekena attano pasādaṃ “abhikkantaṃ, bhante, yadidaṃ bhagavato dhammadesanaṃ āgamma mama pasādo”ti.

Tato paraṃ catūhi upamāhi desanaṃyeva thometi. Tattha nikkujjītaṃ adhomukhaṭṭhapitaṃ, heṭṭhāmukhaḡātaṃ vā. Ukkujjeyyāti uparimukhaṃ kareyya. Paṭicchannanti tiṇapaṇṇādichāditaṃ. Vivareyyāti ugghāṭeyya. Mūḡhassāti disāmūḡhassa. Maggaṃ ācikkheyyāti hatthe gahetvā “esa maggo”ti vadeyya. Andhakāreti kālāpakkhacātuddasī aḡḡharattaghaṇavanasaṇḡa meghapaṭalehi caturaṅge tame. Idaṃ vuttaṃ hoti - yathā koci nikkujjitaṃ ukkujjeyya, evaṃ saddhammavimukhaṃ asaddhamme patitaṃ maṃ asaddhammā vuṭṭhāpentena, yathā paṭicchannaṃ vivareyya, evaṃ kassapassa bhagavato sāsānantaradhānā pabhutī micchādīṭṭhigahaṇapaṭicchannaṃ sāsānaṃ vivarantena, yathā mūḡhassa maggaṃ ācikkheyya, evaṃ kummaggamicchāmaggaṭipannassa me saggamokkhamaggaṃ āvikarontena, yathā andhakāre telapajjotaṃ dhāreyya, evaṃ mohandhakāre nimuggassa me buddhādiratanarūpāni aṇassato tappaṭicchādakamohandhakāraviddhaṃsakadesanāpajjotaṃ dhārentena mayhaṃ bhagavatā etehi pariyāyehi pakāsītattā anekapariyāyena dhammo pakāsītōti.

Evaṃ desanaṃ thometvā imāya desanāya ratanattaye pasannacitto pasannākāraṃ karonto esāhantiādimāha. Tattha esāhanti eso ahaṃ. Bhagavantaṃ saraṇaṃ gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghaṇcāti bhagavantañca dhammañca bhikkhusaṅghaṇcāti imaṃ ratanattayaṃ saraṇaṃ gacchāmi. Upāsakaṃ maṃ, bhante, bhagavā dhāretūti maṃ bhagavā ‘upāsako aya’nti evaṃ dhāretu, jānātūti attho. Ajjātaggeti ajjātaṃ ādiṃ katvā. Ajjādaggeti vā pāṭho, da-kāro padasandhikaro, ajja aggaṃ katvāti attho. Pāṇupetanti pāṇehi upetaṃ yāva me jīvitaṃ pavattati, tāva upetaṃ anaññasatthukaṃ tīhi saraṇagamanehi saraṇaṃ gataṃ upāsakaṃ

kappiyakāraṇaṃ maṃ bhagavā dhāretūti ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana sumaṅgalavilāsiniyā dīghanikāyaṭṭhakathāya sāmāññaphalasutte sabbākārena vuttoti. Paṭhamam.

2. Purisasuttavaṇṇanā

113. Dutiye abhivādetvāti purimasutte saraṇagatatā idha abhivādesi. Ajjhantanti niyakajjhantaṃ, attano santāne uppajjantīti attho. Lobhādīsu lubbhanalakkhaṇo lobho, dussanalakkhaṇo doso, muyhanalakkhaṇo mohoti. Hiṃsantīti viheṭṭhenti nāsenti vināsenti. Attasambhūtāti attani sambhūtā. Tacasāraṃva samphalanti yathā tacasāraṃ veḷum vā naḷam vā attano phalaṃ hiṃsati vināseti, evaṃ hiṃsanti vināsentīti. Dutiyaṃ.

3. Jarāmaraṇasuttavaṇṇanā

114. Tatiye aññatra jarāmaraṇāti jarāmaraṇato mutto nāma atthīti vuccati. Khattiyamahāsālāti khattiyamahāsālā nāma mahāsārappattā khattiyā. Yesaṃ hi khattiyānaṃ heṭṭhimantena koṭisataṃ nidhānagataṃ hoti, tayo kahāpaṇakumbhā valañjanatthāya gehamajjhe rāsīṃ katvā ṭhapitā honti, te khattiyamahāsālā nāma. Yesaṃ brāhmaṇānaṃ asītikoṭidhanaṃ nihitaṃ hoti, diyaḍḍho kahāpaṇakumbho valañjanatthāya gehamajjhe rāsīṃ katvā ṭhapito hoti, te brāhmaṇamahāsālā nāma. Yesaṃ gahapatīnaṃ cattālīsakoṭidhanaṃ nihitaṃ hoti, kahāpaṇakumbho valañjanatthāya gehamajjhe rāsīṃ katvā ṭhapito hoti, te gahapatimahāsālā nāma.

Aḍḍhāti issarā. Nidhānagatatadhanassa mahantatāya mahaddhanā. Suvaṇṇarajatabhājanādīnaṃ upabhogabhaṇḍānaṃ mahantatāya mahābhogā. Anidhānagatassa jātārūparajatassa pahūtātāya, pahūtajātārūparajatā. Vittūpakaraṇassa tuṭṭhikaraṇassa pahūtātāya pahūtavittūpakaraṇā. Godhanādīnañca sattavidhadhaññānañca pahūtātāya pahūtadhanadhaññā. Tesampi jātānaṃ natthi aññatra jarāmaraṇāti tesampi evaṃ issarānaṃ jātānaṃ nibbattānaṃ natthi aññatra jarāmaraṇā, jātattāyeva jarāmaraṇato mokkho nāma natthi, antojarāmaraṇeyeva hoti.

Arahantotiādīsu ārakā kilesehīti arahanto. Khīṇā etesaṃ cattāro āsavāti khīṇāsavā. Brahmacariyavāsaṃ vuṭṭhā pariniṭṭhitavāsāti vusitavanto. Catūhi maggehi karaṇīyaṃ etesaṃ katanti katakaraṇīyā. Khandhabhāro kilesabhāro abhisāṅkhārabhāro kāmaguṇabhāro, ime ohitā bhārā etesanti ohitabhārā. Anuppatto arahattasaṅkhāto sako attho etesanti anuppattasadatthā. Dasavidhampi parikkhīṇaṃ bhavasamyojanaṃ etesanti parikkhīṇabhavasamyojanā. Sammā kāraṇehi jānitvā vimuttāti sammadaññāvimuttā. Maggapaññāya catusaccadhammaṃ ñatvā phalavimuttiyā vimuttāti attho. Bhedanadhammoti bhijjanasabhāvo. Nikkhepanadhammoti nikkhipitabbasabhāvo. Khīṇāsavassa hi ajjāṇadhammopi atthi, ārammaṇato paṭividdhaṃ nibbānaṃ, taṃ hi na jīrati. Idha paṇassa jīraṇadhammaṃ dassento evamāha. Atthuppattiko kirassa suttassa nikkhepo. Sivikasālāya nisīditvā kathitanti vadanti. Tattha bhagavā citrāni rathayānādīni disvā diṭṭhameva upamaṃ katvā, “jīranti ve rājarathā”ti gāthamāha.

Tattha jīrantīti jaraṃ pāpuṇanti. Rājarathāti rañño abhirūhanarathā. Sucittāti suvaṇṇarajatādīhi suṭṭhu cittitā. Atho sarīrampi jaraṃ upetīti evarūpesu anupādiṇṇakesu sāraddārumayesu rathesu jīrantesu imasmiṃ ajjhattike upādiṇṇake maṃsalohitādimaye sarīre kiṃ vattabbaṃ? Sarīrampi jaraṃ upetiyevatī attho. Santo

have sabbhi pavedayantīti santo sabbhīhi saddhiṃ sataṃ dhammo na jaraṃ upetīti evaṃ pavedayanti. “Sataṃ dhammo nāma nibbānaṃ, taṃ na jīrati, ajaraṃ amatanti evaṃ kathentī”ti attho. Yasmā vā nibbānaṃ āgamma sīdanasabhāvā kilesā bhijjanti, tasmā taṃ sabbhīti vuccati. Iti purimapadassa kāraṇaṃ dassento “santo have sabbhi pavedayantī”ti āha. Idaṃ hi vuttaṃ hoti - sataṃ dhammo na jaraṃ upeti, tasmā santo sabbhi pavedayanti. Ajaraṃ nibbānaṃ sataṃ dhammoti ācikkhantīti attho. Sundarādhivacanaṃ vā etaṃ sabbhīti. Yaṃ sabbhidhammabhūtaṃ nibbānaṃ santo pavedayanti kathayanti, so sataṃ dhammo na jaraṃ upetītipi attho. Tatiyaṃ.

4. Piyasuttavaṇṇanā

115. Catutthe rahogatassāti rahasi gatassa. Paṭisallīnassāti nilīnassa ekībhūtassa. Evametaṃ, mahārājāti idha bhagavā imaṃ suttaṃ sabbaññubhāsitaṃ karonto āha. Antakenādhipannassāti maraṇena ajjhotthaṭassa. Catutthaṃ.

5. Attarakkhitassuttavaṇṇanā

116. Pañcame hatthikāyoti hatthighaṭā. Sesesupi eseva nayo. Saṃvaroti pidhanaṃ. Sādhū sabbattha saṃvaroti iminā kammaṭṭhabhedāṃ apattassa kammaṃ saṃvaraṃ dasseti. Lajjīti hirimā. Lajjīgahaṇena cettha ottappampi gahitameva hoti. Pañcamaṃ.

6. Appakasuttavaṇṇanā

117. Chaṭṭhe ulāre ulāreti paṇīte ca bahuḷe ca. Majjantīti mānamajjanena majjanti. Atisāranti atikkamaṃ. Kūṭanti pāsamaṃ. Pacchāsanti pacchā tesamaṃ. Chaṭṭhaṃ.

7. Aḍḍakaraṇassuttavaṇṇanā

118. Sattame kāmahetūti kāmamūlakaṃ. Kāmanidānanti kāmapaccayā. Kāmādhikaraṇanti kāmakāraṇā. Sabbāni hetāni aññamaññavevacanāneva. Bhadramukhoti sundaramukho. Ekadivasamaṃ kira rājā aḍḍakaraṇe nisīdi. Tattha paṭhamataraṃ lañjaṃ gahetvā nisinnā amaccā assāmiḷkepi sāmike kariṃsu. Rājā taṃ ñatvā - “mayhaṃ tāva pathavissarassa sammukhāpete evaṃ karonti, parammukhā kiṃ nāma na karissanti? Paññāyissati dāni viṭaṭṭubho senāpati sakena rajjena, kiṃ mayhaṃ evarūpehi lañjakhādakehi musāvādīhi saddhiṃ ekaṭṭhāne nisajjāyā”ti cintesi. Tasmā evamāha. Khippaṃva oḍḍitanti kuminaṃ viya oḍḍitaṃ. Yathā macchā oḍḍitaṃ kuminaṃ pavisantā na jānanti, evaṃ sattā kilesakāmena vatthukāmaṃ vītikkamantā na jānantīti attho. Sattamaṃ.

8. Mallikāssuttavaṇṇanā

119. Atṭhame atthi nu kho te malliketi kasmā pucchati? Ayaṃ kira mallikā duggatamālākārassa dhītā, ekadivasamaṃ āpaṇato pūvaṃ gahetvā “mālārāmaṃ gantvāva khādissāmī”ti gacchantī paṭipathe bhikkhusaṅghaparivāraṃ bhagavantaṃ bhikkhācāraṃ pavisaṇtaṃ disvā pasannacittā taṃ bhagavato adāsi. Satthā nisīdanākāraṃ dassesi. Ānandatthero cīvamaṃ paññāpetvā adāsi. Bhagavā tattha nisīditvā taṃ pūvaṃ paribhuñjitvā mukhaṃ vikkhāletvā sitaṃ pātīvākāsi. Thero “imissā, bhante, ko vipāko bhavissatī”ti pucchi. Ānanda, ajjesā tathāgatassa paṭhamabhojanaṃ adāsi, ajjeva kosalarāñño aggamahesī bhavissatīti. Taṃdivasameva ca rājā kāsīgāme bhāgiṇeyyena yuddhena parājito palāyitvā nagaraṃ āgacchanta mālārāmaṃ pavisitvā balakāyassa āgamaṇaṃ āgamesi. Tassa sā vattaṃ akāsi. So tāya vatte pasīditvā taṃ antepūraṃ atihārāpetvā taṃ

aggamahesit̐thāne t̐hapesi.

Athekadivasam̐ cintesi - “mayā imissā duggatakulassa dhītuyā mahantam̐ issariyam̐ dinnam̐, yam̐nūnāham̐ imam̐ puccheyyam̐ ‘ko te piyo’ti? Sā ‘tvam̐ me, mahārāja, piyo’ti vatvā puna mam̐ pucchissati. Athassāham̐ ‘mayham̐pi tvam̐yeva piyā’ti vakkhāmī’ti. Iti so aññamaññam̐ vissāsajananttham̐ sammodanīyam̐ katham̐ kathento pucchati. Sā pana devī paṇḍitā buddhupaṭṭhāyikā dhammupaṭṭhāyikā saṅghupaṭṭhāyikā mahāpaññā, tasmā evam̐ cintesi - “nāyam̐ pañho rañño mukham̐ oloketvā kathetabbo’ti. Sā saraseneva kathetvā rājānam̐ pucchi. Rājā tāya sarasena kathitattā nivattitum̐ alabhanto sayampi saraseneva kathetvā “sakāraṇam̐ idam̐, tathāgatassa nam̐ āroccsāmī’ti gantvā bhagavato ārocesi. Nevajjhagāti nādhigacchati. Evam̐ piyo puthu attā paresanti yathā ekassa attā piyo, evam̐ paresam̐ puthusattānam̐pi attā piyoti attho. Aṭṭhamam̐.

9. Yaññasuttavaṇṇanā

120. Navame thūṇūpanītānīti thūṇam̐ upanītāni, thūṇāya baddhāni honti. Parikammāni karontīti ettāvatā tehi bhikkhūhi rañño āradhayañño tathāgatassa ārocito. Kasmā pana raññā ayam̐ yañño āradhho? Dussupinapaṭighātāya. Ekadivasam̐ kira rājā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍito hatthikkhandhavaragato nagaram̐ anusañcaranto vātapānam̐ vivaritvā olokayamānam̐ ekam̐ itthim̐ disvā tassā paṭibaddhacitto tatova paṭinivattitvā antepuram̐ pavisitvā ekassa purisassa tamattham̐ ārocetvā “gaccha tassā sassāmikabhāvam̐ vā assāmikabhāvam̐ vā jānāhī’ti pesesi. So gantvā pucchi. Sā “eso me sāmiko āpaṇe nisinno’ti dassesi. Rājapuriso rañño tamattham̐ ācikkhi. Rājā tam̐ purisam̐ pakkosāpetvā “mam̐ upaṭṭhahā’ti āha. “Nāham̐, deva, upaṭṭhahitum̐ jānāmī’ti ca vutte “upaṭṭhānam̐ nāma na ācariyassa santike uggahetabba’nti balakkārena āvudhaphalakam̐ gāhāpetvā upaṭṭhākam̐ akāsi. Upaṭṭhahitvā geham̐ gatamattameva ca nam̐ puna pakkosāpetvā “upaṭṭhākena nāma rañño vacanam̐ kattabbam̐, gaccha ito yojanamatte amhākam̐ sīsadhovanapokkharāṇī atthi, tato aruṇamattikañca lohituppalamālañca gaṇhitvā ehi. Sace ajjeva nāgacchasi, rājadaṇḍam̐ karissāmī’ti vatvā pesesi. So rājabhayena nikkhamitvā gato.

Rājāpi tasmim̐ gate dovārikam̐ pakkosāpetvā, “ajja sāyanheyeva dvāram̐ pidahitvā ‘aham̐ rājadūto’ti vā ‘uparājadūto’ti vā bhaṇantānam̐pi mā vivarī’ti āha. So puriso mattikañca uppalāni ca gahetvā dvāre pihitamatte āgantvā bahum̐ vadantopi dvāram̐ alabhitvā parissayabhayena jetavanam̐ gato. Rājāpi rāgapariḷāhena abhibhūto kāle nisīdati, kāle tiṭṭhati, kāle nipajjati, sannit̐thānam̐ alabhanto yattha katthaci nisinnakova makkaṭaniddāya niddāyati.

Pubbe ca tasmim̐yeva nagare cattāro seṭṭhiputtā paradārikakammam̐ katvā nandopanandāya nāma lohakumbhiyā nibbattiṃsu. Te pheṇuddehakam̐ paccamānā tiṃsavassasahassāni heṭṭhā gacchantā kumbhiyā talam̐ pāpuṇanti, tiṃsavassasahassāni upari gacchantā matthakam̐ pāpuṇanti. Te tam̐ divasam̐ ālokam̐ oloketvā attano dukkaṭabhayena ekekam̐ gātham̐ vattukāmā vattum̐ asakkontā ekekam̐ akkhameva āham̐su. Eko sa-kāram̐, eko so-kāram̐, eko na-kāram̐, eko du-kāram̐ āha. Rājā tesam̐ nerayikasattānam̐ saddam̐ sutakālato paṭṭhāya sukham̐ avindamānova tam̐rattāvasesam̐ vītināmesi.

Aruṇe uṭṭhite purohito āgantvā taṃ sukhaseyyaṃ pucchi. So “kuto me, ācariya, sukha”nti? Vatvā, “supine evarūpe sadde assosi”nti ācikkhi. Brāhmaṇo - “imassa rañño iminā supinena vuḍḍhi vā hāni vā natthi, apica kho pana yaṃ imassa gehe atthi, taṃ samaṇassa gotamassa hoti, gotamasāvakānaṃ hoti, brāhmaṇā kiñci na labhanti, brāhmaṇānaṃ bhikkhaṃ uppādessāmī”ti, “bhāriyo ayaṃ, mahārāja, supino tīsu jānīsu ekā paññāyati, rajjantarāyo vā bhavissati jīvitantarāyo vā, devo vā na vassissatī”ti āha. Kathaṃ sotthi bhaveyya ācariyāti? “Mantetvā ñātuṃ sakkā, mahārājāti. Gacchatha ācariyehi saddhiṃ mantetvā amhākaṃ sotthiṃ karothā”ti.

So sivikasālāyaṃ brāhmaṇe sannipātetvā tamatthaṃ ārocetvā, “visuṃ visuṃ gantvā evaṃ vadathā”ti tayo vagge akāsi. Brāhmaṇā pavisitvā rājānaṃ sukhaseyyaṃ pucchiṃsu. Rājā purohitassa kathitanīyāmeneva kathetvā “kathaṃ sotthi bhaveyyā”ti pucchi. Mahābrāhmaṇā - “sabbapañcasataṃ yaññaṃ yajitvā etassa kammaṃ sotthi bhaveyya, evaṃ, mahārāja, ācariyā kathentī”ti āhaṃsu. Rājā tesāṃ sutvā anabhinanditvā appaṭikkositvā tuṇhī ahosi. Atha dutiyavaggabrāhmaṇāpi āgantvā tattheva kathesuṃ. Tathā tatiyavaggabrāhmaṇāpi. Atha rājā “yaññaṃ karontū”ti āṇāpesi. Tato paṭṭhāya brāhmaṇā usabhādayo pāṇe āharāpesuṃ. Nagare mahāsaddo udapādi. Taṃ pavattiṃ ñatvā mallikā rājānaṃ tathāgatassa santikaṃ pesesi. So gantvā bhagavantaṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha naṃ bhagavā - “handa kuto nu tvaṃ, mahārāja, āgacchasi divādivassā”ti āha. Rājā - “ajja me, bhante, supinake cattāro saddā sutā, sohaṃ brāhmaṇe pucchiṃ. Brāhmaṇā ‘bhāriyo, mahārāja, supino, sabbapañcasataṃ yaññaṃ yajitvā paṭikammaṃ karomāti āradhā”ti āha. Kinti te, mahārāja, saddā sutāti. So yathāsutaṃ ārocesi. Atha naṃ bhagavā āha - pubbe, mahārāja, imasmiṃyeva nagare cattāro seṭṭhiputtā parādārikā hutvā nandopanandāya lohakumbhiyā nibbattā saṭṭhivassasahassamatthake uggacchiṃsu.

Tattha eko -

“Saṭṭhivassasahassāni, paripuṇṇāni sabbaso;
Niraye paccamānānaṃ, kadā anto bhavissatī”ti. -

Imaṃ gāthaṃ vatthukāmo ahosi. Dutīyo -

“Sohaṃ nūna ito gantvā, yoniṃ laddhāna mānusiṃ;
Vadaññū sīlasampanno, kāhāmi kusalaṃ bahu”nti. -

Imaṃ gāthaṃ vatthukāmo ahosi. Tatiyo -

“Natthi anto kuto anto, na anto paṭidissati;
Tadā hi pakataṃ pāpaṃ, mama tuyhañca mārīsā”ti. -

Imaṃ gāthaṃ vatthukāmo ahosi. Catuttho -

“Dujjīvitamajīvimhā, ye sante na dadamhase;
Vijjamānesu bhogesu, dīpaṃ nākamha attano”ti. -

Imaṃ. Te imā gāthā vattuṃ asakkontā ekekaṃ akkharaṃ vatvā tattheva nimuggā. Iti, mahārāja, te nerayikasattā yathākammaṃ viraviṃsu. Tassa saddassa sutapaccayā tuyhaṃ hāni vā vuḍḍhi vā natthi. Ettakānaṃ pana pasūnaṃ ghātanakammaṃ nāma bhāriyanti nirayabhayena tajjetvā dhammakathaṃ kathesi.

Rājā dasabale pasīditvā, “muñcāmi, nesaṃ jīvitam dadāmi, haritāni ceva tiṇāni khādantu, sītalāni ca pānīyāni pivantu, sīto ca nesaṃ vāto upavāyatū”ti vatvā, “gacchatha hārethā”ti manusse āṇāpesi. Te gantvā brāhmaṇe palāpetvā taṃ paṇasaṅghaṃ bandhanato mocetvā nagare dhammabheriṃ carāpesuṃ.

Atha rājā dasabalassa santike nisinno āha - “bhante, ekaratti nāma tiyāmā hoti, mayhaṃ pana ajja dve rattiyo ekato ghaṭitā viya ahesu”nti. Sopi puriso tattheva nisinno āha - “bhante, yojanaṃ nāma catugāvutaṃ hoti, mayhaṃ pana ajja dve yojanāni ekato katāni viya ahesu”nti. Atha bhagavā - “jāgarassa tāva rattiya dīghabhāvo pākaṭo, santassa yojanassa dīghabhāvo pākaṭo, vaṭṭapatitassa pana bālaputhujjanassa anamataggasaṃsāraṇaṃ ekantadīghamevā”ti rājānañca tañca purisaṃ nerayikasatte ca ārabba dhammapade imaṃ gāthaṃ abhāsi -

“Dīghā jāgarato ratti, dīghaṃ santassa yojanaṃ;
Dīgho bālānaṃ saṃsāro, saddhammaṃ avijānata”nti.

Gāthāpariyosāne so itthisāmiko puriso sotāpattiphale patiṭṭhahi. Etamatthaṃ viditvāti etaṃ kāraṇaṃ jānitvā.

Assamedhantiādīsu - porāṇarājakāle kira sassamedhaṃ purisamedhaṃ sammāpāsaṃ vācāpeyyanti cattāri saṅgahavatthūni ahesuṃ, yehi rājāno lokaṃ saṅgaṇhiṃsu. Tattha nipphannaśassato dasamabhāgaggahaṇaṃ sassamedhaṃ nāma, sassasampādane medhāvitāti attho. Mahāyodhānaṃ chamāsikaṃ bhatta-vetanānuppadānaṃ purisamedhaṃ nāma, purisasaṅgaṇhane medhāvitāti attho. Daliddamanussānaṃ hatthato lekhaṃ gahetvā tīṇi vassāni vināva vaḍḍhiyā saḥassadvisahassamattadhanānuppadānaṃ sammāpāsaṃ nāma. Tañhi sammā manusse pāseti, hadaye bandhitvā viya ṭhapeti, tasmā sammāpāsanti vuccati. “Tāta mātulā”tiādīnaṃ nayena saṅhavācābhaṇaṇaṃ vācāpeyyaṃ nāma, piyavācāti attho. Evaṃ catūhi saṅgahavatthūhi saṅgahitaṃ raṭṭhaṃ iddhañceva hoti phītañca pahūtaannapānaṃ khemaṃ nirabbudaṃ. Manussā mudā modamānā ure putte naccantā apārutagharadvārā viharanti. Idaṃ gharadvāresu aggaḷānaṃ abhāvato niraggaḷanti vuccati. Ayaṃ porāṇikā pavenī.

Aparabhāge pana okkākarājakāle brāhmaṇā imāni cattāri saṅgahavatthūni imañca raṭṭhasampattiṃ parivattetvā uddhammūlakaṃ katvā assamedhaṃ purisamedhanti ādike pañca yañṇe nāma akaṃsu. Tesu assamettha medhanti vadhantīti assamedho. Dvīhi pariyañṇehi yajitabbassa ekavīsatiyūpassa ekasmiṃ majjhimadivaseyeva sattanaṇvutipaṇcapasusataghātabhiṃsanassa ṭhapetvā bhūmiñca purise ca avasesasabbavibhavadakkhiṇassa yañṇassetam adhivacanaṃ. Purisamettha medhantīti purisamedho. Catūhi pariyañṇehi yajitabbassa saddhiṃ bhūmiyā assamedhe vuttavibhavadakkhiṇassa yañṇassetam adhivacanaṃ. Sammamettha pāsenti sammāpāso. Divase divase sammaṃ khipitvā tassa patitokāse vediṃ katvā saṃhārimahi yūpādīhi sarassatinadiyā nimuggokāsato pabhuti paṭilomaṃ gacchantena yajitabbassa satrayāgassetam adhivacanaṃ. Vājamettha pivantīti vājapeyyo. Ekena pariyañṇena sattarasahi pasūhi yajitabbassa beluvayūpassa sattarasakadakkhiṇassa yañṇassetam adhivacanaṃ. Natthi ettha aggaḷāti niraggaḷo. Navahi pariyañṇehi yajitabbassa saddhiṃ bhūmiyā ca purisehi ca assamedhe vuttavibhavadakkhiṇassa sabbamedhapariyāyanāmassa assamedhavikappassevetam adhivacanaṃ. Mahārambhāti mahākiccā mahākaraṇīyā. Sammaggaṭāti sammā

paṭipannā buddhādayo. Nirārambhāti appatthā appakiccā. Yajanti anukulanti anukulesu yajanti, yaṃ niccabhattādi pubbapurisehi paṭṭhapitaṃ, taṃ aparāparaṃ anupacchinnattā manussā dadantīti attho. Navamaṃ.

10. Bandhanasuttavaṇṇanā

121. Dasame idha, bhante, raññāti idaṃ te bhikkhū tesu manussesu ānandattherassa sukatakāraṇaṃ ārocentā ārocesuṃ. Rañño kira sakkena kusarājassa dinno aṭṭhavaṅko maṇi paveniyā āgato. Rājā alaṅkaraṇakāle taṃ maṇiṃ āharathāti āha. Manussā “ṭhapitaṭṭhāne na passāmā”ti ārocesuṃ. Rājā antogharacārino “maṇiṃ pariyesitvā dethā”ti bandhāpesi. Ānandatthero te disvā maṇipaṭisāmakānaṃ ekaṃ upāyaṃ ācikkhi. Te rañño ārocesuṃ. Rājā “paṇḍito thero, therassa vacanaṃ karoṭhā”ti. Paṭisāmakamanussā rājaṅgaṇe udakacāṭiṃ ṭhapetvā sāṇiyā parikkhipāpetvā te manusse āhaṃsu - “sāṭakaṃ pārupitvā ettha gantvā hatthaṃ otārethā”ti. Maṇicoro cintesi - “rājabhaṇḍaṃ vissajjetuṃ vā valaṇḍetuṃ vā na sakkā”ti. So gehaṃ gantvā maṇiṃ upakacchake ṭhapetvā sāṭakaṃ pārupitvā āgamma udakacāṭiyaṃ pakkhipitvā pakkāmi. Mahājane paṭikkante rājamanussā cāṭiyaṃ hatthaṃ otāretvā maṇiṃ disvā āharitvā rañño adaṃsu. “Ānandattherena kira dassitanayena maṇi diṭṭho”ti mahājano kolāhalaṃ akāsi. Te bhikkhū taṃ kāraṇaṃ tathāgatassa ārocentā imaṃ pavattiṃ ārocesuṃ. Satthā - “anacchariyaṃ, bhikkhave, yaṃ ānando manussānaṃ hatthāruḷhamaṇiṃ āharāpeyya, yattha pubbe paṇḍitā attano ñāṇe ṭhatvā ahetukapaṭisandhiyaṃ nibbattānaṃ tiracchānagatānampi hatthāruḷhaṃ bhaṇḍaṃ āharāpetvā rañño adaṃsū”ti vatvā -

“Ukkaṭṭhe sūramicchanti, mantīsu akutūhalaṃ;
Piyañca annapānamhi, atthe jāte ca paṇḍita”nti. -

Mahāsārājātaṃ kathesi.

Na taṃ daḷhanti taṃ bandhanaṃ thiranti na kathenti. Yadāyasanti yaṃ āyasā kataṃ. Sārattarattāti suṭṭhu rattarattā, sārattena vā rattā sārattarattā, sāraṃ idanti maññanāya rattāti attho. Apekkhāti ālayo nikanti. Āhūti kathenti. Ohārinanti catūsu apāyesu ākaḍḍhanakaṃ. Sithilanti na āyasādibandhanaṃ viya iriyāpathaṃ nivāretvā ṭhitaṃ. Tena hi bandhanena baddhā paradesampi gacchantiyeva. Duppamuñcanti aññatra lokuttaraññāna muñcituṃ asakkuṇeyyanti. Dasamaṃ.

Paṭhamo vaggo.

2. Dutiyavaggo

1. Sattajaṭṭilasuttavaṇṇanā

122. Dutiyavaggassa paṭhame pubbārāme migāramātupāsādeti pubbārāmasaṅkhāte vihāre migāramātuyā pāsāde. Tatrāyaṃ anupubbikathā - atīte satahassakappamatthake ekā upāsikā padumuttaraṃ bhagavantaṃ nimantetvā buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa satahassadānaṃ datvā bhagavato pādamūle nipajjitvā - “anāgate tumhādisassa buddhassa aggupaṭṭhāyikā homī”ti patthanaṃ akāsi. Sā kappasatahassaṃ devesu ca manussesu ca saṃsaritvā amhākaṃ bhagavato kāle bhaddiyanagare meṇḍakaputtassa dhanañcayasetṭhino gehe sumanadeviyā kucchismiṃ paṭisandhiṃ gaṇhi. Jātakāle cassā visākhāti nāmaṃ akaṃsu. Sā yadā bhagavā bhaddiyanagaraṃ agamāsi, tadā pañcahi dārikāsatehi saddhiṃ bhagavato paccuggamaṃ gatā paṭhamadassanamhiyeva sotāpannā

ahosi. Aparabhāge sāvattiyaṃ migāraśeṭṭhiputtassa puṇṇavaḍḍhanakumārassa gehaṃ gatā. Tattha naṃ migāraśeṭṭhi mātiṭṭhāne ṭhapesi, tasmā migāramātāti vuccati. Tāya kārite pāsāde.

Bahi dvārakoṭṭhakeṭi pāsādadvārakoṭṭhakassa bahi, na vihāradvārakoṭṭhakassa. So kira pāsādo lohapāsādo viya samantā catudvārakoṭṭhakayuttana pākārena parikkhitto. Tesu pācīnadvārakoṭṭhakassa bahi pāsādacchāyāyaṃ pācīnalokadhātum olokento paññatte varabuddhāsane nisinno hoti.

Parūḷhakacchanakhalomāti parūḷhakacchā parūḷhanakhā parūḷhalomā, kacchādīsu dīghalomā dīghanakhā cāti attho. Khārivividhanti vividhakhāriṃ nānappakāraṃ pabbajitaparikkhārabhaṇḍakaṃ. Avidūre atikkamantīti avidūramaggena nagaraṃ pavisanti. Rājāhaṃ, bhanteti ahaṃ, bhante, rājā pasenadi kosalo, mayhaṃ nāmaṃ tumhe jānāthāti. Kasmā pana rājā loke aggapuggalassa santike nisinno evarūpānaṃ naggabhogganissirikānaṃ añjaliṃ paggaṇhātīti. Saṅgaṇhanatthāya. Evaṃ hissa ahosi - “sacāhaṃ ettakampi etesaṃ na karissāmi, ‘mayhaṃ puttadāraṃ pahāya etassatthāya dubbhojanadukkhaseyyādīni anubhoma, ayaṃ amhākaṃ añjalimattampi na karotī’ti attanā diṭṭhaṃ suttaṃ paṭicchādetvā na katheyyuṃ. Evaṃ kate pana anigūhitvā kathessantī’ti. Tasmā evamakāsi. Apica satthu ajjhāsayaajānanatthaṃ evamakāsi.

Kāsikacandananti saṇhacandanaṃ. Mālāgandhavilepananti vaṇṇagandhatthāya mālaṃ, sugandhabhāvattāya gandhaṃ, vaṇṇagandhatthāya vilepanaṇca dhārentena.

Samvāsenāti sahavāsenā. Sīlaṃ veditabbanti ayaṃ susīlo vā dussīlo vāti samvasantena upasaṅkamantena jānitabbo. Taṇca kho dīghena addhunā na ittaranti taṇca sīlaṃ dīghena kālena veditabbaṃ, na ittarena. Dvīhatīhañhi saṃyatakāro ca saṃvutindriyākāro ca na sakkā dassetuṃ. Manasikarotāti sīlamassa pariggahessāmīti manasikarontena paccavekkhanteneva sakkā jānituṃ, na itarena. Paññavatāti tampi sappaññeneva paṇḍitena. Bālo hi manasikarontopi jānituṃ na sakkoti.

Samvohārenāti kathanena.

“Yo hi koci manussesu, vohāraṃ upajīvati;
Evaṃ vāseṭṭha jānāhi, vāñijo so na brāhmaṇo”ti. -

Ettha hi byavahāro vohāro nāma. “Cattāro ariyavohārā cattāro anariyavohārā”ti ettha cetanā. “Saṅkhā samañña paññatti vohāro”ti ettha paññatti. “Vohāramattena so vohareyyā”ti ettha kathā vohāro. Idhāpi esova adhippeto. Ekaccassa hi sammukhā kathā parammukhāya kathāya na sameti, parammukhā kathā ca sammukhāya kathāya, tathā purimakathā ca pacchimakathāya, pacchimakathā ca purimakathāya. So kathenteneva sakkā jānituṃ “asuci eso puggalo”ti. Sucisīlassa pana purimaṃ pacchimana, pacchimaṇca purimena sameti, sammukhākathitaṃ parammukhākathitena, parammukhākathitaṇca sammukhākathitena, tasmā kathentena sakkā sucibhāvo jānitunti pakāsentō evamāha.

Thāmoti ñāṇathāmo. Yassa hi ñāṇathāmo natthi, so uppannesu upaddavesu gahetabbaggaṇaṃ katabbakiccaṃ apassanto advāragharaṃ pavitṭho viya carati. Tenāha āpadāsu kho, mahārāja, thāmo veditabboti. Sākacchāyāti saṃkathāya. Duppaññaassa hi kathā udaye geṇḍu viya uppalavati, paññavato kathentassa

paṭibhānaṃ anantaraṃ hoti. Udaḁavipphanditeneva hi maccho khuddako vā mahanto vāti ñāyati. Ocarakāti heṭṭhācarakā. Carā hi pabbatamatthakena carantāpi heṭṭhā - carakāva honti. Ocaritvāti avacaritvā vīmaṃsitvā, taṃ taṃ pavattiṃ ñatvāti attho. Rajojallanti rajañca jallañca. Vaṇṇarūpenāti vaṇṇasaṇṭhānena. Ittaradassanenaṭi lahukadassanena. Viyañjanenaṭi parikkhārabhaṇḁakena. Patirūpako mattikākuṇḁalovāti suvaṇṇakuṇḁalapatirūpako mattikākuṇḁalova. Lohaḁḁhamāsoti lohaḁḁhamāsako. Paṭhamam.

2. Pañcarājasuttavaṇṇanā

123. Dutiye rūpāti nīlapītādibhedaṃ rūpārammaṇam. Kāmānaṃ agganti etaṃ kāmānaṃ uttamaṃ seṭṭhanti rūpagaruko āha. Sesesupi eseva nayo. Yatoti yadā. Manāpapariyantanti manāpanipphattikaṃ manāpakoṭikaṃ. Tattha dve manāpāni puggalamanāpaṃ sammutimanāpañca. Puggalamanāpaṃ nāma yaṃ ekassa puggalassa iṭṭhaṃ kantaṃ hoti, tadeva aññassa anīṭṭhaṃ akantaṃ. Paccantavāsīnañhi gaṇḁupādāpi iṭṭhā honti kantā manāpā, majjhimadesavāsīnaṃ atijegucchā. Tesañca moramaṃsādīni iṭṭhāni honti, itaresaṃ tāni atijegucchāni. Idam puggalamanāpaṃ. Itaraṃ sammutimanāpaṃ.

Iṭṭhāniṭṭhārammaṇam nāma loke paṭivibhattaṃ natthi, vibhajitvā pana dassetabbaṃ. Vibhajantena ca na atiissarānaṃ mahāsammata mahāsudassanadhammāsokādīnaṃ vasena vibhajitabbaṃ. Tesañhi dippakappampi ārammaṇam amanāpaṃ upaṭṭhāti. Atiduggatānaṃ dullabhannapānānaṃ vasenapi na vibhajitabbaṃ. Tesañhi kaṇājakabhattasitthānīpi pūtimaṃsassa rasopi atimadhuro amatasadiso hoti. Majjhimānaṃ pana gaṇakamahāmattaseṭṭhi kuṭumbikavāñijādīnaṃ kālena iṭṭhaṃ kālena anīṭṭhaṃ labhamānānaṃ vasena vibhajitabbaṃ. Tañca panetaṃ ārammaṇam javanaṃ paricchindituṃ na sakkoti. Javanañhi iṭṭhepi rajjati anīṭṭhepi, iṭṭhepi dussati anīṭṭhepi. Ekantato pana vipākacittaṃ iṭṭhāniṭṭhaṃ paricchindati. Kiñcāpi hi micchādiṭṭhikā buddhaṃ vā saṅghaṃ vā mahācetiyaḁdīni vā ulārāni ārammaṇāni disvā akkhīni pidahanti domanassaṃ āpajjanti, dhammasaddaṃ sutvā kaṇṇe thakenti, cakkhuviññāṇasotaviññāṇāni pana tesaṃ kusalavipākāneva honti. Kiñcāpi gūthasūkarādayo gūthagandhaṃ ghāyitvā khādituṃ labhissāmāti somanassajātā honti, gūthadassane pana nesaṃ cakkhuviññāṇaṃ, tassa gandhaghāyane ghānaviññāṇaṃ, rāsasāyane jivhāviññāṇaṃ akusalavipākameva hoti. Bhagavā pana puggalamanāpataṃ sandhāya te ca, mahārāja, rūpātīḁdimāha.

Candanaṅgalikoti idam tassa upāsakassa nāmaṃ. Paṭibhāti maṃ bhagavāti bhagavā mayhaṃ ekaṃ kāraṇaṃ upaṭṭhāti paññāyati. Tassa te pañca rājāno āmuttamaṇikuṇḁale sajjitāya āpānabhūmiyā nisinnavaseneva mahatā rājānubhāvena paramena issariyavibhavena āgantvāpi dasabalassa santike ṭhitakālato paṭṭhāya divā padīpe viya udakābhisitte aṅgāre viya sūriyuṭṭhāne khajjopanake viya ca hatappabhe hatasobhe taṃ tathāgatañca tehi sataguṇena saḁassaguṇena virocamānaṃ disvā, “mahantā vata bho buddhā nāmā”ti paṭibhānaṃ udapādi. Tasmā evamāha.

Kokanadanti padumassevetaṃ vevacanaṃ. Pātoti kālasseva. Siyāti bhaveyya. Avītagandhanti avigatagandhaṃ. Aṅgīrasanti sammāsambuddhaṃ. Bhagavato hi aṅgato rasmiyo nikkhamanti, tasmā aṅgīrasoti vuccati. Yathā kokanadasaṅkhātamaṃ padumaṃ pātova phullaṃ avītagandhaṃ siyā, evameva bhagavantaṃ aṅgīrasaṃ tapantaṃ ādiccamiva antalikkhe virocamānaṃ passāti ayamettha saṅkhepattho.

Bhagavantam acchādesīti bhagavato adāsīti attho. Lokavohārato panettha īdisam vacanam hoti. So kira upāsako - “ete tathāgatassa guṇesu pasīditvā mayham pañca uttarāsaṅge denti, ahampi te bhagavatova dassāmī”ti cintetvā adāsī. Dutiyam.

3. Doṇapākasuttavaṇṇanā

124. Tatiye doṇapākakuranti doṇapākam kuram, doṇassa taṇḍulānam pakkabhattam tadūpiyañca sūpabyañjanam bhuñjatīti attho. Bhuttāvīti pubbe bhattasammadam vinodetvā muhuttam vissamitvā buddhupaṭṭhānam gacchati, taṇḍivasam pana bhuñjantova dasabalam saritvā hatthe dhovitvā agamāsi. Mahassāsīti tassa gacchato balavā bhattaparīlāho udapādi, tasmā mahantehi assāsehi assasati, gattatopissa sedabindūni muccanti, tamenam ubhosu passesu ṭhatvā yamakatālavanṭhehi bījanti, buddhagāravena pana nipajjitum na ussahatīti idam sandhāya “mahassāsī”ti vuttam. Imam gātham abhāsīti, rājā bhojane amattaññutāya kilamati, phāsu vihāram dānissa karissāmīti cintetvā abhāsī. Manujassāti sattassa. Kahāpaṇasatanti pātarāse paṇṇāsam sāyamāse paṇṇāsanti evam kahāpaṇasatam. Pariyāpuṇitvāti raññā saddhiṃ thokam gantvā “imam maṅgalaasim kassa dammi, mahārājā”ti? Asukassa nāma dehīti so tam asim datvā dasabalassa santikam āgamma vanditvā ṭhitakova “gātham vadatha, bho gotamā”ti vatvā bhagavatā vuttam pariyāpuṇitvāti attho.

Bhattābhihāre sudam bhāsātīti katham bhāsati? Bhagavatā anusitṭhinyāmena. Bhagavā hi nam evam anusāsi - “māṇava, imam gātham naṭo viya pattapattatṭhāne mā avaca, rañño bhuñjanaṭṭhāne ṭhatvā paṭhamapiṇḍādīsūpi avatvā vosānapiṇḍe gahite vadeyyāsi, rājā sutvāva bhattapiṇḍam chaḍḍessati. Atha rañño hatthesu dholesu pātim apanetvā sitthāni gaṇetvā tadupiyam byañjanam ṇatvā punadivase tāvatake taṇḍule hāreyyāsi, pātarāse ca vatvā sāyamāse mā vadeyyāsi”ti. So sādhuṭi paṭissuṇitvā taṇḍivasam rañño pātarāsam bhutvā gatattā sāyamāse bhagavato anusitṭhinyāmena gātham abhāsī. Rājā dasabalassa vacanam saritvā bhattapiṇḍam pātiyamyeva chaḍḍesi. Rañño hatthesu dholesu pātim apanetvā sitthāni gaṇetvā tadupiyam byañjanam ṇatvā punadivase tattake taṇḍule hariṃsu.

Nāḷikodanaparamatāya saṇṭhāsīti so kira māṇavo divase divase tathāgatassa santikam gacchati, dasabalassa vissāsiko ahoṣi. Atha nam ekadivasam pucchi “rājā kittakam bhuñjatī”ti? So “nāḷikodana”nti āha. Vaṭṭissati ettavatā purisabhāgo esa, ito paṭṭhāya gātham mā vadīti. Iti rājā tattheva saṇṭhāsī. Diṭṭhadhammikenā ceva atthena samparāyikenā cāti ettha sallikhitasarīratā diṭṭhadhammikatto nāma, sīlam samparāyikattho. Bhojane mattaññutā hi sīlaṅgam nāma hotīti. Tatiyam.

4. Paṭhamasaṅgāmasuttavaṇṇanā

125. Catutthe vedehiputtoti vedehīti paṇḍitādhivacanametam, paṇḍititthiyā puttoti attho. Caturaṅgininti hatthiassarathapattisaṅkhātehi catūhi aṅgehi samannāgatam. Sannayhitvāti cammapaṭimuñcanādīhi sannāham kāretvā. Saṅgāmesunti yujjhiṃsu. Kena kāraṇena? Mahākosalaraññā kira bimbisārassa dhītaram dentena dvinnam rajjānam antare sataśassutṭhāno kāsīgāmo nāma dhītu dinno. Ajātasattunā ca pitari mārite mātāpissa rañño viyogasokena nacirasseva matā. Tato rājā pasenadi kosalo - “ajātasattunā mātāpitaro māritā, mayham pitu santako gāmo”ti tassatthāya aḍḍam karoti. Ajātasattupi “mayham mātu santako”ti tassa gāmassatthāya dvepi mātulabhāgineyyā yujjhiṃsu.

Pāpā devadattādayo mittā assāti pāpamitto. Teyevassa sahāyāti pāpasahāyo. Tesvevassa cittaṃ ninnaṃ sampavaṅkanti pāpasampavaṅko. Pasenadissa sārīputtattherādīnaṃ vasena kalyāṇamittādītā veditabbā. Dukkhaṃ setīti jītāni hatthiādīni anusocanto dukkhaṃ sayissati. Idaṃ bhagavā puna tassa jayakāraṇaṃ disvā āha. Jayaṃ veraṃ pasavatīti jinanto veraṃ pasavati, veripuggalaṃ labhati. Catutthaṃ.

5. Dutiyasaṅgāmasuttavaṇṇanā

126. Pañcame abbhuyyāsīti parājaye garahappatto “ārāmaṃ gantvā bhikkhūnaṃ kathāsallāpaṃ suṇāthā”ti rattibhāge buddharakkhiteṇa nāma vuḍḍhapabbajiteṇa dhammarakkhitassa vuḍḍhapabbajitassa “sace rājā imaṅca upāyaṃ katvā gaccheyya, puna jineyyā”ti vuttajayakāraṇaṃ sutvā abhiyuyyāsi.

Yāvassa upakappatīti yāva tassa upakappati sayhaṃ hoti. Yadā caññeti yadā aññe. Vilumpantīti taṃ vilumpitvā tṭhitapuggalaṃ vilumpanti. Vilumpatīti vilumpiyati. Tṭhānaṃ hi maññatīti “kāraṇa”nti hi maññati. Yadāti yasmaṃ kāle. Jetāraṃ labhate jayanti jayanto puggalo pacchā jetāraṃpi labhati. Rosetāranti ghaṭṭetāraṃ. Rosakoti ghaṭṭako. Kammavivaṭṭenāti kammapariṇāmena, tassa vilumpanakammasa vipākadānena. So vilutto viluppatīti so vilumpako vilumpiyati. Pañcamaṃ.

6. Mallikāsuttavaṇṇanā

127. Chaṭṭhe upasaṅkamīti mallikāya deviyā gabbhavuṭṭhānakāle sūtigharaṃ paṭijaggāpetvā ārakkhaṃ datvā upasaṅkami. Anattamano ahoṣīti, “duggatakulassa me dhītu mahantaṃ issariyaṃ dinnam, sace puttaṃ alabhissa, mahantaṃ sakkāraṃ adhigamissa, tato dāni parihīnā”ti anattamano ahosi. Seyyāti dandhapaññasma elamūgaputtato ekaccā itthīyeva seyyā. Posāti posehi. Janādhipātī janādhibhūṃ rājānaṃ ālapati. Sassudevāti sassusasuradevatā. Disampatīti disājetṭhakā. Tādisā subhagiyāti tādisāya subharyāya. Chaṭṭhaṃ.

7. Appamādasuttavaṇṇanā

128. Sattame samadhiggaḥhātīti samadhiggaṇhitvā, ādiyitvāti attho. Appamādoti kārāpakaappamādo. Samodhānanti samavadhānaṃ upakkhepaṃ. Evameva khoti hatthipadaṃ viya hi kārāpakaappamādo, sesapadajātāni viya avasesā catubhūmakā kusalahammā. Te hatthipade sesapadāni viya appamāde samodhānaṃ gacchanti, appamādassa anto parivattanti. Yathā ca hatthipadaṃ sesapadānaṃ aggamaṃ seṭṭhaṃ, evaṃ appamādo sesadhammānanti dasseti. Mahaggatalokuttaradhammānampi hesa paṭilābhakaṭṭhena lokiyopi samāno aggova hoti.

Appamādaṃ pasaṃsantīti “etāni āyuādīni patthayantena appamādova kātabbo”ti appamādameva pasaṃsanti. Yasmā vā puññakiriyāsu paṇḍitā appamādaṃ pasaṃsanti, tasmā āyuādīni patthayantena appamādova kātabboti attho. Atthābhisaṃmayāti atthapaṭilābhā. Sattamaṃ.

8. Kalyāṇamittasuttavaṇṇanā

129. Atṭhame so ca kho kalyāṇamittassāti so cāyaṃ dhammo kalyāṇamittasseva svākkhāto nāma hoti, na pāpamittassāti. Kiñcāpi hi dhammo sabbesampi svākkhātova, kalyāṇamittassa pana sussūsantassa saddahantassa atthaṃ pūreti

bhesajjam viya vaḷañjantassa na itarassāti. Tenetaṃ vuttaṃ. Dhammoti cettha desanāddhammo veditabbo.

Upaḍḍhamidanti thero kira rahogato cintesi - “ayaṃ samaṇadhammo nāma ovādake anusāsake kalyāṇamitte sati paccattapurisakāre ʈhitassa sampajjati, upaḍḍhaṃ kalyāṇamittato hoti, upaḍḍhaṃ paccattapurisakārato”ti. Athassa etadahosi - “ahaṃ padesañāṇe ʈhito nippadesaṃ cintetuṃ na sakkomi, satthāraṃ pucchitvā nikkaṅkho bhavissāmī”ti. Tasmā satthāraṃ upasaṅkamitvā evamāha. Brahmacariyassāti ariyamaggassa. Yadidaṃ kalyāṇamittatāti yā esā kalyāṇamittatā nāma, sā upaḍḍhaṃ, tato upaḍḍhaṃ āgacchatīti attho. Iti therena “upaḍḍhupaḍḍhā sammādiṭṭhiādayo kalyāṇamittato āgacchanti, upaḍḍhupaḍḍhā paccattapurisakārato”ti vuttaṃ. Kiñcāpi therassa ayaṃ manoratho, yathā pana bahūhi silāthambhe ussāpite, “ettakaṃ ʈhānaṃ asukena ussāpitaṃ, ettakaṃ asukenā”ti vinibbhogo natthi, yathā ca mātāpitāro nissāya uppannesu puttesu “ettakaṃ mātito nibbattaṃ, ettakaṃ pitito”ti vinibbhogo natthi, evaṃ idhāpi avinibbhogadhammo hesa, “ettakaṃ sammādiṭṭhiādīnaṃ kalyāṇamittato nibbattaṃ, ettakaṃ paccattapurisakārato”ti na sakkā laddhuṃ, kalyāṇamittatāya pana upaḍḍhaguṇo labbhatīti therassa ajjhāsayena upaḍḍhaṃ nāma jātaṃ, sakalaguṇo paṭilabbhatīti bhagavato ajjhāsayena sakalaṃ nāma jātaṃ. Kalyāṇamittatāti cetam pubbabhāgapāṭilābhaṅgaṃ nāmāti gahitaṃ. Atthato kalyāṇamittaṃ nissāya laddhā silāsamādhivipassanāvasena cattāro khandhā. Saṅkhārakkhandhotipi vadantiyeva.

Mā hevaṃ, ānandāti, ānanda, mā evaṃ abhaṇi, bahussuto tvaṃ sekha paṭisambhidappatto aṭṭha vare gahetvā maṃ upaṭṭhahasi, catūhi acchariyabbhutadhammehi samannāgato, tādissa evaṃ kathetuṃ na vaṭṭati. Sakalameva hidaṃ, ānanda, brahmacariyaṃ, yadidaṃ kalyāṇamittatāti idaṃ bhagavā - “cattāro maggā cattāri phalāni tisso vijjā cha abhiññā sabbam kalyāṇamittamūlakameva hotī”ti sandhāyāha. Idāni vacībhedeneva kāraṇaṃ dassento kalyāṇamittassetantiādīmāha. Tattha pāṭikaṅkhanti pāṭikaṅkhitaḃbaṃ icchitaḃbaṃ, avassaṃbhāvīti attho.

Idhāti imasmiṃ sāsane. Sammādiṭṭhiṃ bhāvetītiādīsu aṭṭhannaṃ ādipadānaṃyeva tāva ayaṃ saṅkhepavaṇṇanā - sammā dassanalakkhaṇā sammādiṭṭhi. Sammā abhiniropanalakkhaṇo sammāsaṅkappo. Sammā pariggahaṇalakkhaṇā sammāvācā. Sammā samuṭṭhāpanalakkhaṇo sammākammanto. Sammā vodāpanalakkhaṇā sammāājīvo. Sammā paggahalakkhaṇo sammāvāyāmo. Sammā upaṭṭhānalakkhaṇā sammāsati. Sammā samādhānalakkhaṇo sammāsamādhi.

Tesu ekekassa tīṇi kiccāni honti. Seyyāthidaṃ - sammādiṭṭhi tāva aññehipi attano paccanīkakilesehi saddhiṃ micchādiṭṭhiṃ pajahati, nirodhaṃ ārammaṇaṃ karoti, sampayuttadhamme ca passati tappaṭicchādakamohavidhamanavasena asammohato. Sammāsaṅkappādayopi tatheva micchāsaṅkappādīni ca pajahanti, nirodhañca ārammaṇaṃ karonti. Visesto panettha sammādiṭṭhi saha jātadhamme sammā dasseti. Sammāsaṅkappo saha jātadhamme abhiniropeti, sammāvācā sammā pariggaṇhāti, sammākammanto sammā samuṭṭhāpeti, sammāājīvo sammā vodāpeti, sammāvāyāmo sammā paggaṇhāti, sammāsati sammā upaṭṭhāpeti, sammāsamādhi sammā dahati.

Apicesā sammādiṭṭhi nāma pubbabhāge nānākhaṇā nānārammaṇā hoti, maggakāle ekakkhaṇā ekārammaṇā. Kiccato pana sammādiṭṭhi dukkhe ñāṇantiādīni cattāri nāmāni labhati. Sammāsaṅkappādayopi pubbabhāge nānākhaṇā nānārammaṇā honti, maggakāle ekakkhaṇā ekārammaṇā. Tesu sammāsaṅkappo kiccato nekkhammasaṅkappotiādīni tīṇi nāmāni labhati. Sammāvācādayo tayo viratiyopi honti cetanāyopi, maggakkhaṇe pana viratiyova. Sammāvāyāmo sammāsātīti idampi dvayaṃ kiccato sammappadhānasatipaṭṭhānavasena cattāri nāmāni labhati. Sammāsamādhi pana pubbabhāgepi maggakkhaṇepi sammāsamādhiyeva.

Evam tāva “sammādiṭṭhi”ntiādīnā nayena vuttānaṃ aṭṭhannaṃ ādipadānaṃyeva atthavaṇṇanaṃ ñatvā idāni bhāveti vivekanissitantiādīsu evaṃ ñātabbo. Bhāvetīti vaḍḍheti, attano cittasantāne punappunaṃ janeti, abhinibbattetīti attho. Vivekanissitanti vivekaṃ nissitaṃ, viveke vā nissitanti vivekanissitaṃ. Vivekoti vivittatā. Vivittatā cāyaṃ tadaṅgaviveko, vikkhambhana-samuccheda-paṭippassaddhi-nissaraṇavivekoti pañcavidho. Evametasmim pañcavidhe viveke. Vivekanissitanti tadaṅgavivekanissitaṃ samucchedavivekanissitaṃ nissaraṇavivekanissitaṃca sammādiṭṭhiṃ bhāvetīti ayamatto veditabbo. Tathā hi ayaṃ ariyamaggabhāvanānuyutto yogī vipassanākkhaṇe kiccato tadaṅgavivekanissitaṃ, ajjhāsayato nissaraṇavivekanissitaṃ, maggakāle pana kiccato samucchedavivekanissitaṃ, ārammaṇato nissaraṇavivekanissitaṃ sammādiṭṭhiṃ bhāveti. Esa nayo virāganissitādīsu. Vivekatthā eva hi virāgādayo.

Kevalañcettha vossaggo duvidho pariccāgavossaggo ca pakkhandanavossaggo cāti. Tattha pariccāgavossaggoti vipassanākkhaṇe ca tadaṅgavasena, maggakkhaṇe ca samucchedavasena kilesappahānaṃ. Pakkhandanavossaggoti vipassanākkhaṇe tanninnabhāvena, maggakkhaṇe pana ārammaṇakaraṇena nibbānapakkhandanaṃ, tadubhayampi imasmim lokiyalokuttaramissake atthavaṇṇanānaye vaṭṭati. Tathā hi ayaṃ sammādiṭṭhi yathāvuttena pakārena kilese ca pariccajati, nibbānaṃca pakkhandati.

Vossaggapariṇāminti iminā pana sakalena vacanena vossaggatthaṃ pariṇamantaṃ pariṇataṃca, paripaccantaṃ paripakkañcāti idaṃ vuttaṃ hoti. Ayañhi ariyamaggabhāvanānuyutto bhikkhu yathā sammādiṭṭhi kilesapariccāgavossaggatthaṃ nibbānapakkhandanavossaggatthaṃca paripaccati, yathā ca paripakkā hoti, tathā naṃ bhāvetīti. Esa nayo sesamaggaṅgesu.

Āgammāti ārabha sandhāya paṭicca. Jātidhammāti jātisabhāvā jātipakatikā. Tasmāti yasmā sakalo ariyamaggopi kalyāṇamittaṃ nissāya labbhati, tasmā. Handāti vavassaggatthe nipāto. Appamādaṃ pasamsantīti appamādaṃ vaṇṇayanti, tasmā appamādo kātabbo. Atthābhisamayāti atthapaṭilābhā. Aṭṭhamaṃ.

9. Paṭhamaaputtakasuttavaṇṇanā

130. Navame divā divassāti divasassa divā, majjhanhikasamayeti attho. Sāpateyyanti dhaṇaṃ. Ko pana vādo rūpiyassāti suvaṇṇarajatatambalohakāḷalohaphālakacchapakādibhedassa ghanakatassa ceva paribhogabhājanādibhedassa ca rūpiyabhaṇḍassa pana ko vādo? “Ettakaṃ nāmā”ti kā paricchedakathāti attho. Kaṇājakanti sakuṇḍakabhattaṃ. Bilaṅgadutiyaṃ kañjikadutiyaṃ. Sāṇanti sāṇavākamayaṃ. Tipakkhavasanaṃ tīṇi khaṇḍāni dvīsu ṭhānesu sibbitvā katanivāsanaṃ.

Asappurisoti lāmakapuriso. Uddhaggikantiādīsu uparūparibhūmīsu phaladānavasena uddham aggamassāti uddhaggikā. Saggassa hitā tatrūpapattijananatoti sovaggikā. Nibbattaṭṭhānesu sukho vipāko assāti sukhavipākā. Suṭṭhu aggānaṃ dibbavaṇṇādīnaṃ visesānaṃ nibbattanato saggasaṃvattanikā. Evarūpaṃ dakkhiṇadānaṃ na patitṭhāpetīti.

Sātodakāti madhurodakā. Settodakāti vīcīnaṃ bhinnatṭhāne udakassa setatāya setodakā. Supatitthāti sundaratitthā. Taṃ janoti yena udakena sātodakā, taṃ udakaṃ jano bhājanāni pūretvā neva hareyya. Na yathāpaccayaṃ vā kareyyāti, yaṃ yaṃ udakena udakakiccaṃ kātappaṃ, taṃ taṃ na kareyya. Tadapeyyamānanti taṃ apeyyamānaṃ. Kiccakaro ca hotīti attanā kattabbakiccakaro ceva kusalakiccakaro ca, bhuñjati ca, kammante ca payojeti, dānañca detīti attho. Navamaṃ.

10. Duttiyaaputtakasuttavaṇṇanā

131. Dasame piṇḍapātena paṭipādesīti piṇḍapātena saddhiṃ saṃyojesi, piṇḍapātaṃ adāsīti attho. Pakkāmīti kenacideva rājupaṭṭhānādīnā kiccena gato. Pacchā vippaṭisārī ahoṣīti so kira aññesupi divasesu taṃ paccekasambuddhaṃ passati, dātuṃ panassa cittaṃ na uppajjati. Tasmīṃ pana divase ayaṃ padumavatideviyā tatiyaputto taggarasikhī paccekabuddho gandhamādanapabbate phalasaṃpattisukhena vītināmetvā pubbaṇhasamaye vuṭṭhāya anotattadahe mukhaṃ dhovitvā manosilātale nivāsetvā kāyabandhanaṃ bandhitvā pattacīvaramādāya abhiññāpādakaṃ catutthajjhānaṃ saṃpajjitvā iddhiyā vehāsaṃ abbhuggantvā nagaradvāre oruḃha cīvaraṃ pārupitvā pattamādāya nagaravāsīnaṃ gharadvāresu saḥassabhaṇḍikaṃ ṭhapento viya pāsādihehi abhikkantādīhi anupubbena seṭṭhino gharadvāraṃ sampatto. Taṃdivasañca seṭṭhi pātova utṭhāya paṇītabhojanaṃ bhuñjitvā, gharadvārakoṭṭhake āsanaṃ paññāpetvā, dantantarāni sodhento nisinna hoti. So paccekabuddhaṃ disvā, taṃdivasaṃ pāto bhutvā nisinnattā dānacittaṃ uppādetvā, bhariyaṃ pakkosāpetvā, “imassa samaṇassa piṇḍapātaṃ dehī”ti vatvā pakkāmi.

Seṭṭhibharyiā cintesi - “mayā ettakena kālena imassa ‘dethā’ti vacanaṃ na sutapubbaṃ, dāpentopi ca ajja na yassa vā tassa vā dāpeti, vītarāgadosamohassa vantakilesassa ohitabhāraṃ paccekabuddhaṃ dāpeti, yaṃ vā taṃ vā adatvā paṇītaṃ piṇḍapātaṃ dassāmi”ti, gharā nikkhamma paccekabuddhaṃ pañcapatitṭhitaṃ vanditvā pattaṃ ādāya antonivesane paññattāsane nisīdāpetvā suparisuddhehi sālitaṇḍulehi bhattaṃ sampādetvā tadanurūpaṃ khādanīyaṃ byañjanaṃ supeyyaṃca sallakkhetvā pattaṃ pūretvā bahi gandhehi samalaṅkaritvā paccekabuddhaṃ hatthesu patitṭhapetvā vandi. Paccekabuddho - “aññesampi paccekabuddhānaṃ saṅghaṃ karissāmi”ti aparibhuñjitvāva anumodanaṃ katvā pakkāmi. Sopi kho seṭṭhi bāhirato āgacchanto paccekabuddhaṃ disvā mayaṃ “tumhākaṃ piṇḍapātaṃ dethā”ti vatvā pakkantā, api vo laddhoti? Āma, seṭṭhi laddhoti. “Passāmi”ti gīvaṃ ukkhipitvā olokesi. Athassa piṇḍapātagandho utṭhahitvā nāsāpuṭaṃ pahari. So cittaṃ saṃyametuṃ asakkonto pacchā vippaṭisārī āhoṣīti.

Varametantiādi vipaṭisārassa uppannākāradassanaṃ. Bhātu ca pana ekaputtakam sāpateyyassa kāraṇā jīvītā voropesīti tadā kirassa avibhatteyeva kuṭumba mātāpitara ca jeṭṭhabhātā ca kalamakamsu. So bhātujāyāya saddhiṃyeva saṃvāsaṃ kappesi. Bhātu panassa eko putto hoti, taṃ vīthiyā kīlantaṃ manussā vadanti - “ayaṃ dāso ayaṃ dāsī idaṃ yānaṃ idaṃ dhanam tava santaka”nti. So tesam kathaṃ gahetvā - “ayaṃ dāso mayhaṃ santaka”ntiādīni katheti.

Athassa cūḷapitā cintesi - “ayaṃ dārako idāneva evaṃ kathesi, mahallakakāle kuṭumbaṃ majjhe bhindāpeyya, idānevassa kattabbaṃ karissāmī”ti ekadivasam vāsiṃ ādāya - “ehi putta, araṇṇaṃ gacchāmā”ti taṃ araṇṇaṃ netvā viravantaṃ viravantaṃ māretvā āvāṭe pakkhipitvā paṃsunā paṭicchādesi. Idaṃ sandhāyetaṃ vuttaṃ. Sattakkhattunti sattavāre. Pubbapacchimacetanāvasena cettha attho veditabbo. Ekapiṇḍapātadānasmiṃhi ekāva cetanā dve paṭisandhiyo na deti, pubbapacchimacetanāhi panesa sattakkhattuṃ sagge, sattakkhattuṃ seṭṭhikule nibbatto. Purāṇanti paccekasambuddhassa dinnapiṇḍapātacetanākammaṃ.

Pariggahanti pariggahitavatthu. Anujīvinoti ekaṃ mahākulaṃ nissāya paṇṇāsampi saṭṭhihi kulāni jīvanti, te manusse sandhāyetaṃ vuttaṃ. Sabbam nādāya gantabbanti sabbametaṃ na ādiyitvā gantabbaṃ. Sabbam nikkhippagāminanti sabbametaṃ nikkhippasabhāvaṃ, pariccajitabbasabhāvamevāti attho. Dasamaṃ.

Dutiyo vaggo.

3. Tatiyavaggo

1. Puggalasuttavaṇṇanā

132. Tatiyavaggassa paṭhame “nīce kule paccājāto”tiādikena tamena yuttoti tamo. Kāyaduccaritādīhi puna nirayatamūpagamanato tamaparāyaṇo. Iti ubhayenapi khandhatamova kathito hoti. “Ucce kule paccājāto”tiādikena jotinā yuttato joti, ālokībhūtoti vuttaṃ hoti. Kāyasucaritādīhi puna saggūpapattijotibhāvūpagamanato jotiparāyaṇo. Iminā nayena itarepi dve veditabbā.

Venakuleti vilīvakārakule. Nesādakuleti migaluddakādīnaṃ kule. Rathakārakuleti cammakārakule. Pukkusakuleti pupphachaddakakule. Kasiravuttiketi dukkhavuttike. Dubbaṇṇoti paṃsupisācako viya jhāmakhāṇuvaṇṇo. Duddasikoti vijātamātuyāpi amanāpadassano. Okoṭimakoti lakuṇḍako. Kāṇoti ekakkhikāṇo vā ubhayakkhikāṇo vā. Kuṇṭhi ekahatthakuṇī vā ubhayahatthakuṇī vā. Khaṇṇjoti ekapādakhaṇṇo vā ubhayapādakhaṇṇo vā. Pakkhahatoti hatapakkho pīṭhasappī. Padīpeyyassāti telakapallakādino padīpaupakaraṇassa. Evaṃ kho, mahārājāti ettha eko puggalo bahiddhā ālokaṃ adisvā mātukucchismiṃyeva kālaṃ katvā apāyesu nibbattanto sakalaṃ kappampi saṃsarati, sopi tamotamaparāyaṇova. So pana kuhakapuggalo bhaveyya. Kuhakassa hi evarūpā nibbatti hotīti vuttaṃ.

Ettha ca “nīce kule paccājāto hoti caṇḍālakule vā”tiādīhi āgamanavipatti ceva pubbuppannapaccayavipatti ca dassitā. Daliddetiādīhi pavattapaccayavipatti. Kasiravuttiketiādīhi ājīvupāyavipatti. Dubbaṇṇotiādīhi attabhāvavipatti. Bavhābādhotiādīhi dukkhakāraṇasamāyogo. Na lābhītiādīhi sukhakāraṇavipatti ceva upabhogavipatti ca. Kāyena duccaritantiādīhi tamaparāyaṇabhāvassa kāraṇasamāyogo. Kāyassa bhedātiādīhi samparāyikatamūpagamo. Sukkapakkho vuttapaṭipakkhanayena veditabbo.

Akkosatīti dasahi akkosavatthūhi akkosati. Paribhāsati, “kasmā tiṭṭhatha? Kiṃ tumhehi amhākaṃ kasikammādīni katānī”tiādīhi? Paribhavavacanehi paribhāsati. Rosakoti ghaṭṭako. Abyaggamanasoti ekaggacitto. Paṭhamam.

2. Ayyikāsuttavaṇṇanā

133. Dutiye jiṇṇāti jarājiṇṇā. Vuḍḍhāti vayovuḍḍhā. Mahallikāti jātimahallikā. Addhagatāti addhaṃ cirakālaṃ atikkantā. Vayoanuppattāti pacchimavayaṃ sampattā. Piyaṃ manāpāti rañño kira mātari matāya ayyikā mātutṭhāne tthatvā paṭijaggi, tenassa ayyikāya balavapemaṃ uppajji. Tasmā evamāha. Hatthiratanenāti satahassagghanako hatthī satahassagghanakena alaṅkārena alaṅkato hatthiratanam nāma. Assaratanepi eseva nayo. Gāmavaropi satahassutṭhānakagāmo. Sabbāni tāni bhedanadhammānīti tesu hi kiñci kariyamānameva bhijjati, kiñci katapariyositaṃ cakkato anapanītameva, kiñci apanetvā bhūmiyaṃ tṭhapitamattaṃ, kiñci tato paraṃ, evameva sattesupi koci paṭisandhiṃ gahetvā marati, koci mūḷhagabbhāya mātari mātukucchito anikkhantova, koci nikkhantamatto, koci tato paranti. Tasmā evamāha. Dutiyaṃ.

134. Tatiye sabbaṃ uttānameva. Tatiyaṃ.

4. Issattasuttavaṇṇanā

135. Catutthassa aṭṭhuppattiko nikkhepo. Bhagavato kira paṭhamabodhiyaṃ mahālābhasakkāro udapādi bhikkhusaṅghassa ca. Tittiyā hatalābhasakkārā hutvā kulesu evaṃ kanthentā vicaranti - “samaṇo gotamo evamāha, ‘mayhameva dānaṃ dātabbaṃ, na aññesaṃ dānaṃ dātabbaṃ. Mayhameva sāvakaṇaṃ dānaṃ dātabbaṃ, na aññesaṃ sāvakaṇaṃ dānaṃ dātabbaṃ. Mayhameva dinnam mahapphalaṃ, na aññesaṃ dinnam mahapphalaṃ. Mayhameva sāvakaṇaṃ dinnam mahapphalaṃ, na aññesaṃ sāvakaṇaṃ dinnam mahapphala’nti. Yuttaṃ nu kho sayampi bhikkhācāranissitena paresaṃ bhikkhācāranissitānaṃ catunnaṃ paccayānaṃ antarāyaṃ kātuṃ, ayuttaṃ karoti ananucchavika’nti. Sā kathā pattharamānā rājakulaṃ sampattā. Rājā sutvā cintesi - “aṭṭhānametaṃ yaṃ tathāgato paresaṃ lābhantarāyaṃ kareyya. Ete tathāgatassa alābhāya ayasāya parisakkanti. Sacāhaṃ idheva tthatvā ‘mā evaṃ avocuttha, na satthā evaṃ kathetī’ti vadeyyaṃ, evaṃ sā kathā nijjhattiṃ na gaccheyya, imassa mahājanassa sannipatitakāleyeva naṃ nijjhāpessāmī’”ti ekaṃ chaṇadivasam āgamento tuṇhī ahoṣi.

Aparena samayena mahāchaṇe sampatte “ayaṃ imassa kālo’”ti nagare bheriṃ carāpesi - “saddhā vā assaddhā vā sammādiṭṭhikā vā micchādiṭṭhikā vā geharakkhake dārake vā mātugāme vā tṭhapetvā avasesā ye vihāraṃ nāgacchanti, paññāsaṃ daṇḍo’”ti. Sayampi pātova nhatvā katapātarāso sabbābharaṇapaṭimaṇḍito mahatā balakāyena saddhiṃ vihāraṃ agamāsi. Gacchanto ca cintesi - “bhagavā tumhe kira evaṃ vadatha ‘mayhameva dānaṃ dātabbaṃ...pe... na aññesaṃ sāvakaṇaṃ dinnam mahapphala’nti evaṃ pucchituṃ ayuttaṃ, pañhameva pucchissāmi, pañhaṃ kathento ca me bhagavā avasāne tittiyānaṃ vādaṃ bhañjissatī’”ti. So pañhaṃ pucchanto kattha nu kho, bhante, dānaṃ dātabbanti āha. Yatthāti yasmiṃ puggale cittaṃ pasīdati, tasmīṃ dātabbaṃ, tassa vā dātabbanti attho.

Evaṃ vutte rājā yehi manussehi tittiyānaṃ vacanaṃ ārocitaṃ, te olokesi. Te raññā olokitaṃ mātāva maṅkubhūtā adhomukhā pādaṅgutṭhakena bhūmiṃ lekhamānā aṭṭhaṃsu. Rājā - “ekapadeneva, bhante, hatā tittiyā’”ti mahājanaṃ sāvento mahāsaddena abhāsi. Evañca pana bhāsivā - “bhagavā cittaṃ nāma nigaṇṭhacelakaparibbājakādīsu yattha katthaci pasīdati, kattha pana, bhante, dinnam mahapphala’nti pucchi. Aññaṃ kho etanti, “mahārāja, aññaṃ tayā paṭhamam

pucchitaṃ, aññaṃ pacchā, sallakkhehi etaṃ, pañhākathanāṃ pana mayhaṃ bhāro'ti vatvā sīlavato khotiādimāha. Tattha idha tyassāti idha te assa. Samupabyūḥoti rāsibhūto. Asikkhitoti dhanusippe asikkhito. Akatahatthoti muṭṭhibandhādivasena asampāditahattho. Akatayoggoti tiṇapuñjamattikāpuñjādīsu akataparicayo. Akatūpāsanoti rājarājamahāmmattānaṃ adassitasarakkhepo. Chambhīti pavedhitakāyo.

Kāmacchando pahīnotiādīsu arahattamaggena kāmacchando pahīno hoti, anāgāmmaggena byāpādo, arahattamaggeneva thinamiddhaṃ, tathā uddhaccaṃ, tatiyeneva kukkuccaṃ, paṭhamamaggena vicikicchā pahīnā hoti. Asekkhena sīlakkhandhenāti asekkhassa sīlakkhandho asekkho sīlakkhandho nāma. Esa nayo sabbattha. Ettha ca purimehi catūhi padehi lokiyalokuttarasīlasamādhipaññāvimuttiyo kathitā. Vimuttiñāṇadassanaṃ paccavekkhaṇaṇāṇaṃ hoti, taṃ lokiyameva.

Issattanti ususippaṃ. Balavīriyanti ettha balaṃ nāma vāyodhātu, vīriyaṃ kāyikacetasikavīriyameva. Bhareti bhareyya. Nāsūraṃ jātippaccayāti, “ayaṃ jātisampanno”ti evaṃ jātikāraṇā asūraṃ na bhareyya.

Khantisoraccanti ettha khantīti adhivāsanakhanti, soraccanti arahattaṃ. Dhammāti ete dve dhammā. Assameti āvasathe. Vivaneti araññaṭṭhāne, nirudake araññe caturassapokkharāṇiādīni kārayeti attho. Duggeti visamaṭṭhāne. Saṅkamanānīti paṇṇāsahatthasatṭhihatthāni samokiṇṇaparissuddhavālikāni saṅkamanāni kareyya.

Idāni etesu araññasenāsanesu vasantānaṃ bhikkhūnaṃ bhikkhācāravattaṃ ācikkhanto annaṃ pānantiādimāha. Tattha senāsanānīti mañcapīṭhādīni. Vipprasanneti khīṇāsavassa dentopi sakaṅkhena kilesamalinena cittena adatvā vipprasanneneva cittena dadeyya. Thanayanti gajjanto. Satakkakūti sataṣikharo, anekakūṭoti attho. Abhisāṅkhaccāti abhisāṅkharitvā samodhānetvā rāsīṃ katvā.

Āmodamānoti tuṭṭhamānaso hutvā. Pakiretīti dānagge vicirati, pakiranto viya vā dānaṃ deti. Puññadhārāti anekadānacetanāmāyā puññadhārā. Dātāraṃ abhivassatīti yathā ākāse samuṭṭhitameghato nikkhantā udakadhārā pathaviṃ sinehayantī tementī kiledayantī abhivassati, evameva ayampi dāyakassa abbhantare uppannā puññadhārā tameva dātāraṃ anto sineheti pūreti abhisandeti. Tena vuttaṃ “dātāraṃ abhivassatī”ti. Catutthaṃ.

5. Pabbatūpamasuttavaṇṇanā

136. Pañcame muddhāvasittānanti khattiyābhisekena muddhani avasittānaṃ katābhisekānaṃ. Kāmaḍḍhapariyutṭhitānanti kāmesu gedhena pariyutṭhitānaṃ abhibhūtānaṃ. Janapadatthāvariyaṃ appattānanti janapade thirabhāvappattānaṃ. Rājakaraṇīyānīti rājakammāni rājūhi kattabbakiccāni. Tesu khvāhanti tesu ahaṃ. Usukkamāpannoti byāpāraṃ āpanno. Esa kira rājā divasassa tikkhattuṃ bhagavato upaṭṭhānaṃ gacchati, antarāgamanāni bahūnīpi honti. Tassa nibaddhaṃ gacchato balakāyo mahāpi hoti appopi. Athekadivasāṃ pañcasatā corā cintayīmsu - “ayaṃ rājā avelāya appena balena samaṇassa gotamassa upaṭṭhānaṃ gacchati, antarāmagge naṃ gahetvā rajjaṃ gaṇhissāmā”ti. Te andhavanā nīlīyīmsu. Rājāno ca nāma mahāpuñña honti. Atha tesāmyeva abbhantarato eko puriso nikkhamitvā rañño ārocesi. Rājā mahantaṃ balakāyaṃ ādāya andhavanaṃ parivāretvā te sabbe

gahetvā andhavanato yāva nagaradvārā maggassa ubhosu passesu yathā aññamaññaṃ cakkhunā cakkhum upanibandhitvā olokenti, evaṃ āsannāni sūlāni ropāpetvā sūlesu uttāsesi. Idaṃ sandhāya evamāha.

Atha satthā cintesi - “sacāhaṃ vakkhāmi, ‘mahārāja, mādise nāma sammāsambuddhe dhuravihāre vasante tayā evarūpaṃ dāruṇaṃ kammaṃ kataṃ, ayuttaṃ te kata’nti, athāyaṃ rājā maṅku hutvā santhambhituṃ na sakkuṇeyya, pariāyena dhammaṃ kathentasseva me sallakkhessatī”ti dhammadesanaṃ ārabhanto taṃ kiṃ maññasītiādīmāha. Tattha saddhāyikoti saddhātabbo, yassa tvaṃ vacanaṃ saddahasīti attho. Paccayikoti tasseva vevacanaṃ, yassa vacanaṃ pattiyāyasīti attho. Abbhasamanti ākāśasamaṃ. Nippothento āgacchatīti pathavitalato yāva akaniṭṭhabrahmalokā sabbe satte saṇhakaraṇīyaṃ tiṇacuṇṇaṃ viya karonto pisanto āgacchati.

Aññaṭṭha dhammacariyāyāti ṭhapetvā dhammacariyaṃ aññaṃ kātabbaṃ natthi, dasakusalakammamapathasaṅkhātā dhammacariyāva kattabbā, bhanteti - samacariyādīni tasseva vevacanāni. Ārocmīti ācikkhāmi. Paṭivedayāmīti jānāpemi. Adhivattatīti ajjhottharati. Hatthiyuddhānīti nālāgirisadise hemakappane nāge abhiruyha yujjhitabbayuddhāni. Gatīti nipphatti. Visayoti okāso, samatthabhāvo vā. Na hi sakkā tehi jarāmarāṇaṃ paṭibāhituṃ. Mantino mahāmattāti mantasampannā mahosadhadhurapaṇḍitādisadisā mahāamaccā. Bhūmigatanti mahālohakumbhiyo pūretvā bhūmiyaṃ ṭhapitaṃ. Vehāsaṭṭhanti cammapasibbake pūretvā tulāsaṅghātādisu laggetvā ceva niyyuhādisu ca pūretvā ṭhapitaṃ. Upalāpetunti aññamaññaṃ bhindituṃ. Yathā dve janā ekena maggena na gacchanti evaṃ kātuṃ.

Nabhaṃ āhaccāti ākāsaṃ pūretvā. Evaṃ jarā ca maccu cāti idha dveyeva pabbatā gahitā, rājovāde pana “jarā āgacchati sabbayobbanāṃ vilumpamānā”ti evaṃ jarā marāṇaṃ byādhi vipattīti cattāropete āgatāva. Tasmāti yasmā hatthiyuddhādīhi jarāmarāṇaṃ jinituṃ na sakkā, tasmā. Saddhaṃ nivesayeti saddhaṃ niveseyya, patiṭṭhāpeyyāti. Pañcamaṃ.

Tatiyo vaggo.

Iti sārattthappakāsiniyā

Saṃyuttanikāya-aṭṭhakathāya

Kosalasaṃyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 3. Η συλλογή των συνδεδεμένων ομιλιών - Σχόλια. 1. Σχόλια για το βιβλίο με τους στίχους. 3. Συνδεδεμένες ομιλίες με τον βασιλιά της Κόσαλα έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org